

УДК 75/76].071.1(436-25):792.023(477.83-25)''178/184''

Лариса КУПЧИНСЬКА

ORCID ID: <https://0000-0001-6461-4819>

ХУДОЖНИКИ ВІДЕНСЬКОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ У ТЕАТРАЛЬНОМУ ЖИТТІ ЛЬВОВА КІНЦЯ ХVІІІ — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТЬ

У статті розглядається творча діяльність художників віденської мистецької школи у театральному житті Львова кінця ХVІІІ — першої половини ХІХ ст. Максимально повно розкрито їхню участь в оформленні вистав на сценах австрійського і польського театрів. Наведено оцінку, яку давали їхній праці сучасники. Окрім того відзначена участь митців в інших театральних дійствах міста. Доведено їхню прогресивну роль у формуванні місцевої школи сценографії.

Ключові слова: художники, віденська мистецька школа, театр, сценографія, Львів.

© Л. КУПЧИНСЬКА, 2018

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 5 (143), 2018

Від давніших часів Львів славився видовищами, тісно пов'язаними із проведенням ярмарків, а потім реду, організацією релігійних свят, процесій або урочистостей, обумовлених приїздом знатних осіб тощо. Багато з них мало театралізований характер. На початку ХVІІ ст. ними керували спеціально призначені «видавці ігрищ» [66, s. 310–312; 45, s. 4, 5]. Окреме місце в історії міста посів шкільний театр, який набув розвитку із становленням освітніх закладів і діяльністю шкільних братств. Пов'язаний з публічними екзаменами, церковними обрядами, він став вагомим частиною у формуванні суспільного запиту на вищу якість театральних видовищ і драматичних текстів [13; 15, с. 128—131].

Потреба у театрі була не лише у міської громади. У княжі часи вона мала місце у замку, а згодом перенеслася у палаці. Будучи спричиненою проведенням родинних свят, вона виражалася у виданні драматичних творів світського характеру, а також в організації відповідного простору, в утримуванні драматичних труп і музичних капел, про що повніше засвідчують документи ХVІІІ ст. [25, s. 539; 14, с. 15].

Незважаючи на давність дійств театралізованого характеру у Львові більшість із них була одноразовим і неповторним явищем. Підпорядковані локальному простору (площа, школа, замок, палац, парк), який постійно змінювався, вони позбавлялися мистецької завершеності.

У 1772 р. Львів став столицею Королівства Галичини і Володимирії, репрезентантом західноєвропейської мистецької культури. Новий статус міста актуалізував проблему відкриття театрального будинку і розвитку зв'язаної з ним сценографії. Новий уряд із перших днів почав розробляти план його побудови, що схвально зустріли містяни [22, s. 2]. Відтак, у 1776 р. розпочав діяльність Цісарсько-королівський привілейований театр.

Першою постійно діючою театальною спорудою у Львові називають дерев'яний будинок за єзуїтською брамою (нині район пл. Івана Підкови), який через поганій стан в 1783 р. розібрали.

У 1787 р. для театральних потреб міста влада передала костел оо. францисканців ХІV ст. Значці відзначали, що він не відповідає вимогам інсценізації, вимагає переобладнання, яке провели у 1796 р. Проект реконструкції розробив архітектор Карл Мерц (K. Merz), який максимально повно використав внутрішній простір будівлі, надав йому європейського характеру [14, с. 17]. Архітектонічни-

ми працями керував Іноченто Марайно (I. Magaini (Magaino)), технічне обладнання встановив механік Леманн (Lehmann) з Театру Емануеля Шиканедера (E. Schikaneder; 1751—1812) у Відні. Згодом будинок неодноразово змінювався, у 1842 р., з появою театру Скарбека, його переобладнали під філармонію, що згоріла у 1848 році.

Театр, який розташовувався у колишньому костелі оо. Францисканців, зазвичай називали «Зимовим». Поряд із ним діяв «Літній», зведений у 1795 р. на підставі плану І. Марайно у парку Яблоновських (нині район пл. Євгена Петрушевича). Це була будівля у формі напівзруйнованого амфітеатру, яка у 1797 р. отримала накриття із зображенням міфологічних образів [45, s. 25, 26; 17, s. 98, 100—106, 113; 49, s. 16]. Її оточувала загорожа, розмальована під давню римську архітектуру. У 1799 р. театр розібрали.

Про театри Львова кінця XVIII — першої половини XIX ст. сьогодні написано багато. У науковій літературі доволі повно висвітлено питання становлення колективів, розкрито вокальну, хореографічну, сценічну майстерність виконавців, окрему увагу приділено репертуару австрійської і польської сцен, видано книжки про будинки театрів. Сценографія з об'єктивних причин залишилася поза увагою дослідників. Її вивчення ускладнюється малим обсягом іконографічного матеріалу. Основною джерельною базою є спогади сучасників і періодичні видання, головне після 1820 р., коли на їхніх сторінках почала появлятися інформація про події культурного характеру [11, с. 6; 10, с. 155]. Ці джерела нині доповнюють театральні афіші¹.

Дослідження доступних матеріалів підтвердило співпрацю багатьох художників із театрами Львова кінця XVIII — першої половини XIX ст. До числа перших із відомих декораторів львівської сцени належить Карл Мюллер (K. Müller; ?—?), який був також актором. Він виконував декорації до вистав, які йшли на сцені австрійського театру, розташованого в дерев'яному будинку, а потім долучився до переобладнання костелу оо. францисканців, розмалював його інтер'єр [35, s. 58]. Знавці пишуть, що його роботи не мали високого мистецького рівня [43, s. 8].

¹ За допомогу в написанні статті висловлюю щире подяку театрознавцю Республіки Польща Станіславу Галабуді.

Окреме місце у театральному житті Львова посів архітектор, а також художник Іноченто Марайно, учень Академії мистецтв Брери у Мілані (Accademia di Belle Arti Brera w Mediolanie), який, правдоподібно, співпрацював з італійським тенором, оперним продюсером й імпресаріо Д. Гуарсоні (D. Guardasoni; 1731—1806). Вперше митець згадується у 1767 р. у Варшаві, де він розписував замок в Уяздові, через 10 років — у Слонімі (нині районний центр Гродненської обл.; Білорусія), де за його проектом восени 1780 р. постав новий будинок опери [33, s. 82; 51, s. 13, 14]. У 1790 р. він приїхав до Варшави, налагодив тісну співпрацю з Войцехом Богуславським (W. Bogusławski; 1757—1829).

Перед 1795 р.² І. Марайно прибув до Львова, де жив вже до останніх своїх днів і помер близько 1800 р. [43, s. 10]. Правдоподібно, що на початку він був задіяний до оформлення сцени австрійського театру, але з приїздом до міста В. Богуславського відновив давні стосунки. Побудувавши «Літній» театр, він повністю присвятив себе йому. До числа перших із відомих нині належить декорація митця «Агатка, або Приїзд пана» для опери Й.Д. Голлянда (J.D. Holland; 1746—1827) «Добрий Пан є батьком підданих / Pan dobry jest ojcem roddanych», прем'єра якої відбулася у липні 1796 р. [23, s. 355] в амфітеатрі. Наприкінці липня — на початку серпня цього ж року відбулася прем'єра водевілю В. Богуславського «Забобон, або Краків'яки і гуралі / Cud mniemany, czyli Krakowiaci i górale» з декораціями митця.

До нас праці І. Марайно не дійшли. Про них є лише поодинокі згадки. З усіх громадськостей виділяла ті, що були створені для драми Л.С. Мерсьє (L.-S. Mercier; 1740—1814) «Гробниці Верони, або Ромео і Джульєта / Groby Weroni, czyli Romeo i Julia». На прем'єрі 20 грудня 1796 р. в останньому акті глядачів вразила «дивовижна» підземна гробниця [49, s. 21], основу зображення якої творив рисунок з натури [48, s. 7].

В описах пізніших декорацій І. Марайно зустрічаємо побіжні згадки їхньої конструкції. Найперше це стосується трьох комплектів для мелодрами В. Богуславського «Іскагар, король Гуаксари / Iskahar Król Guaxary», прем'єра якої відбулася на початку

² Побутує думка, що до Львова І. Марайно запросив В. Богуславський у 1796 р. [49, s. 6].

1798 р. Перший акт прикрашав молитовний вівтар індіанців, у глибині сцени виднілися скали, позаду них знаходилися драбини, завдяки яким на гірському хребті могли появлятися іспанці зі зброєю. Другий акт — руїни царських будівель, які ще димілися (Іл. 1), у глибині — пальмовий ліс. У третьому акті з правої сторони знаходилася скала, а з лівої — вихід з льоху, вкритого міцною покрівлею, у глибині сцени виднівся берег моря, оточений пальмовим лісом і невисокими пагорбами, позаду них були сходи і помости, оскільки битва велася на різних рівнях [49, s. 32]. Найгарнішим у третій декорації був ранній схід сонця над морем [17, s. 117]. Технологічно складними були комплекти декорацій для опери В. Богуславського «Гермінія, або Амазонки / *Hermīnia, czyli Amazonki*», яку вперше поставили у Львові на початку 1798 р. На сцені два рази показували укріплену столицю амазонок: з боку, а потім зі сторони в'їзної брами, яка мала підйомний міст. У другому акті амазонки піднімали міст і частина македонців падала у рів, клала на плечі списи, а на них щити, якими проходили інші воїни і піднімалися на мури [49, s. 36, 37]. Воєнні обладунки В. Богуславський випозичав у Львівському арсеналі [17, s. 120]. Вистави «Іскагар» і «Гермінія» користувалися великою популярністю.

Дослідники найчастіше називають І. Мараїно останнім серед пізніх «барокових» художників й архітекторів [33, s. 88]. Це суперечить характеру діяльності В. Богуславського, який тяжів до романтизму в театральних декораціях [34, s. 212] і не підтверджується наведеними спогадами сучасників.

На запрошення В. Богуславського до Львова приїхав *Антоній Смуґлевич* (A. Smuglewicz; 1740—1810), син декоратора Лукаша (1709—1780), який розпочав свою діяльність у 1766 р. у театрі Станіслава Августа і відразу прославився декораціями у Варшаві та поза її межами. З 1793 р. митець налагодив контакти з театром В. Богуславського і до виїзду у 1804 р. до Вільно, тісно співпрацював із ним. Перебуваючи у Львові упродовж 1795—1799 рр., він головним чином працював у «Зимовому» театрі, де для нього була спеціального організована малярня. Дослідники стверджують, що він відновлював і перемальовував давніші, а також підготував кілька комплектів нових декорацій [32, s. 328], які належали до цікавіших у його творчості. Одні з них при-

Іл. 1. Лянгер Я., Стахович М. Іскагар. Б. р., гравюра на металі

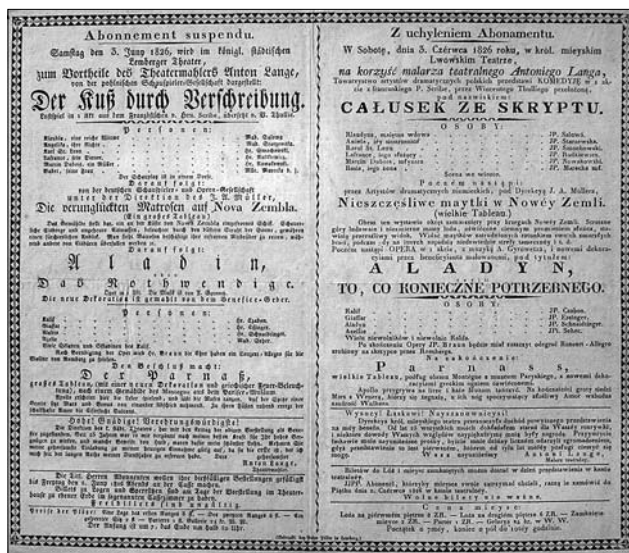
ємно вразили глядача при відкритті театру 1 жовтня 1796 р. [17, s. 111, 112]. Високий рівень творчості митця вплинув на використання його декорацій у наступні роки [43, s. 10].

Окрему групу художників, життя і творчість яких була пов'язана із львівською сценою формують представники віденської мистецької школи. Перші з них, про яких ми знаємо, приїхали у час, коли директором австрійського театру Львова був Франц Генріх Булла (F.H. Bulla; 1789—1819)³. Він належав до надзвичайно сумлінних людей, що підтверджують його листи до львівської і віденської адміністрації [12, с. 16]. Його кредом були слова: «Театр повинен слугувати публіці і місту для ушляхетнення його смаків і підвищення освіченості» [22, s. 11]. Саме завдяки йому у Львові постав музично-драматичний театр, перше місце в якому хоч і відіграла творчість австрійських авторів, але також широко презентувався доробок драматур-

³ До Львова відомий в Австрії режисер і антрепренер Ф.Г. Булла разом із своєю трупю прибув у 1789 р. Його рекомендував цісар Йозеф II. Йому як заслуженому діячеві, було запропоновано театральний привілей і посаду директора стаціонарної австрійської сцени у Львові та виділено приміщення, в якому мали відбуватися вистави. Він керував театром до 1819 р.

Іл. 2. Годлевський М. Портрет А. Лянге. 1840-ві рр., літографія

Іл. 3. Афіша Львівського міського театру від 3 червня 1826 р. гів і композиторів інших європейських країн того часу [9, s. 36].

До найвідоміших сьогодні декораторів львівської сцени належить **Антон Лянге** (A. Lange; 1779—1842) (Іл. 2). Він народився у Відні у сім'ї актора надвірного театру, був учнем Лоренца Адольфа Шьонбергера (L.A. Schönberggera; 1768—1846). В історії мистецтва художник залишив помітний слід як пейзажист, малював давні і нові будівлі, околиці олійними фарбами, гуашшю та аквареллю. У його творчому доробку сьогодні налічується чимало лі-

тографій, окремі з них він виконував сам, інші — сучасники на підставі його творів. Митець долучався до реставрації давніх творів. Окремі дослідники стверджують, що він також розписував інтер'єри приміщень.

Упродовж багатьох років побутувала думка, що А. Лянге приїхав до Львова у 1810 р. [47, s. 256; 19, s. 436]. Останні дослідження доводять, що це сталося не пізніше 1808 р.⁴ Цього року 5 листопада у художника зупинявся кузен Франц-Ксавер-Вольфганг Моцарт (F. X. W. Mozart; 1791—1844), а 10 листопада вони разом пішли на бал у графа Потоцького [50, s. 266; 3, с. 152]. У цьому контексті сьогодні на окрему увагу заслуговує звернення художника до громадськості міста від 1826 р.: «Високи! Ласкаві! Найшановніші! Дирекція Королівського Міського театру призначила дохід названих вистав [«Поцілунок із могили / Calusek ze skryptu» і «Аладін, або те, що найбільше потрібно / Aladin, oder das Nöthwendige»] на мій бенефіс. Упродовж 25 років я прикладав усі зусилля для Вашого відпочинку...» [6] (Іл. 3). Воно дає вагому підставу вважати, що художник розпочав працю на сцені львівського театру у 1801 р., найдалше у 1802 р. На це опосередковано вказує інформація про час припинення діяльності у Львові його попередників.

Художник приїхав до міста на запрошення Франца Краттера (F. Kratter; 1758—1830), відомого організатора. З 1798 р. він повсякчас допомагав Ф.Г. Буллі, а в 1799 р., коли з театру пішов В. Богуславський, став правою його рукою. Одним із першочергових своїх завдань розглядав оновлення декорацій і костюмів кращих постановок попередніх років, а також створення нових [12, с. 23].

На львівській сцені А. Лянге працював кілька десятків років. Його творча діяльність була пов'язана, в першу чергу, з австрійським театром. Про неї часто писали львівські і віденські періодичні видання. До числа перших документально підтверджених належить створена художником у 1819 р. декорація для драми Августа Ф. Ф. фон Коцебу (A. F. F. von Kotzebue; 1761—1819) «Захис-

⁴ В опублікованих спогадах Франца-Ксавера-Вольфганга Моцарта поданий 1807 р. [21, s. 14]. Цю інформацію спростував Дмитро Колбін, використавши у своїх дослідженнях архівні матеріали, публікації у періодичних виданнях, праці інших вчених тощо [30; 2, с. 114].

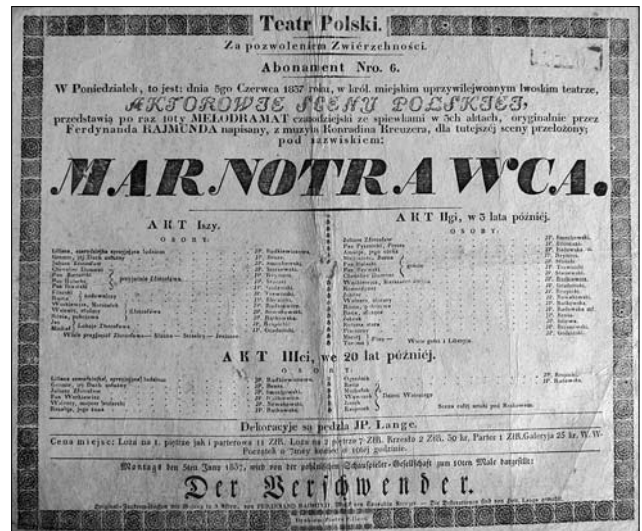
ний дух / *Der Schutzgeist*» [18, S. 604]. У 1820 р. митець долучився до оформлення вистави А. Баєле (A. Bäuerle; 1786—1859) «Зачарований принц / *Der verwunschene Prinz*», прем'єра якої відбулася 21 листопада з новими декораціями. Наступними по порядку слід вважати чотири декорації для опери Ф.Й. Глезера (F.J. Gläser; 1798—1861) «Арсена, чоловіча фея, або зброєносець у голуб'ятнику / *Arsena, die Männerfeidin, oder Der Schildknappe im Taubenhaus*», які громадськість оглядала вже на прем'єрі 3 липня 1824 р. [67]. У 1827 р. на сцені німецького театру поставили оперу австрійського актора, режисера і драматурга Ф. Раймунда (F. Raimund; 1790—1836) «Алмаз короля привидів / *Der Diamant des Geisterkönigs*». До прем'єри, яка відбулася 13 жовтня, А. Лянге виконав нові декорації [16, № 88].

Не залишилися поза увагою критиків декорації А. Лянге для сцени польського театру. Вони на шпальтах періодичних видань згадали декорації для опери Л.А. Дмушевського (L.A. Dmusewski; 1777—1847) «Віслічанки / *Wisliczanki*» [36, s. 552].

Про інші декорації А. Лянге відомо тільки з афіш. Одна з них була виконана для опери німецького композитора Б.Б. Готтлоба (B.B. Gottlob; 1772—1840) «Розетта, швейцарська пастушка / *Rosette, das schweitzer Hirtenmädchen*», прем'єра якої відбулася 10 грудня 1825 р. [5]. Інша — постала у 1827 р. і прикрасила оперу австрійського композитора Й. Вайгля (J. Weigl; 1766—1846) «Адріан ван Остаде / *Adrian von Ostade*» [7].

Деякі з афіш додатково сприяють уточненню біографічних даних про А. Лянге [8]. Серед них та, що інформує про мелодраму Ф. Раймунда «Марнотрапець / *Marnotrawca*», яку ставили на польській сцені у червні 1837 р. (Іл. 4). Ці дані підтверджують окремі дослідники [39, s. 339]. Сьогодні афіша спростовує думку про те, що художник працював декоратором до 1832 р. [47, s. 256; 28, s. 103; 29, s. 147; 52, s. 15]. У цьому контексті слід згадати спогади Францішка Ксаверія Прека (F.K. Prek; 1801—1863), який у 1839 р. відвідав виставу у Львові, прикрасену декораціями митця [46, s. 223].

Нині нам не відомі збережені театральні декорації, які виконав А. Лянге, не виявлені, навіть, ескізи, чи замальовки окремих із них. Про деякі інформують відгуки сучасників. У них захоплення викликали

Іл. 4. Афіша Львівського міського театру від 5 червня 1837 р.

декорації для опери Л.А. Дмушевського «Віслічанки», яку вперше зіграли на львівській сцені 23 травня 1819 р. Про неї писали: «Вистава була прекрасна в костюмах і декораціях. Надзвичайні хмари, які піднімалися і опускалися у кожному сні, викликали захоплення і найвищу похвалу, яку віддавали пензлю п. Лянге» [36, s. 552]. У цей же час найпопулярніша газета «*Rozmaitości*» обмежилася побіжною згадкою про виставу [58]. Лише згодом можна було прочитати, що «вид святині кімнати надзвичайно добре був відтворений» [59]. Рецензія, яку опублікував часопис «*Pamiętnik Lwowski*», сприяла популяризації імені художника, як невід'ємної частини польського театру у наступні десятиліття [45, s. 89]. Її використовують у своїх працях ті, хто стверджує, що Антон Лянге був одночасно «машиністом» [35, s. 149]. Притому вони опускають той факт, що разом із художником працювали люди відповідної кваліфікації, а саме — Барц (Barz) і Карл Вільгельм (K. Wilhelm). У цьому контексті слід згадати відгук на цю ж виставу в наступних роках. У ньому зазначено, що техніка в театрі не найкраща [59].

Високий рівень праці А. Лянге на львівській сцені львівського засвідчує бенефіс художника у 1826 р., організований австрійським і польським театром із нагоди 25-літньої його діяльності. 3 червня 1826 р. на сцені «Зимового» театру були поставлені комедія «Поцілунок із могили» за твором французького драматурга А.Е. Скріба (A. E. Scribe; 1791—1861) і опера чеського композитора В. Йіровця, який увійшов в історію як А. Гіровець (A. Gyrowetz; 1763—1850) «Ала-

дін». У перерві глядачі могли бачити велику живу картину «Нещасні моряки на Новій Землі»: подія розгорталася на тлі пейзажу із зображенням Нової Землі, страшні гори і великі простори, вкриті льодом; моряки рятували своїх померзлих братів тоді, коли на інших нападали ведмеді тощо. До вистави «Аладін» художник виконав нові декорації [6].

Не менше значення у цьому контексті має замітка у часописі «Gazeta Lwowska» [41]. З неї довідуємося про музично-декламаційний вечір, організований на користь зuboжлого художника.

Вшанування А. Лянґе суспільством вказує на те, що він працював відповідно до вимог часу. Виконані ним декорації відповідали загальним тенденціям, які намітилися у європейській сценографії. Це була найвища оцінка, оскільки Львів у цей час був одним із не багатьох міст, де перехрещувалися давні традиції італійської і французької шкіл разом із новими, які ішли з Відня. Саме тут проходили нові проби в театральних декораціях [35, s. 128].

Під кінець XVIII ст. намітилися зміни в декораціях. Під впливом нових естетичних критеріїв вони набули камерного характеру. Повернулася симетрія і композиція образу на головній осі сцени. Активно використовувалися античні інтер'єри, елементи давньоримської архітектури, а також готичної або барокової. Їм часто надавали таємничості. Художники у своїй творчості найчастіше орієнтувалися на твори видатного італійського графіка, архітектора й археолога Джованні Баттіста Піранезі (G. B. Piranesi; 1720—1778), найперше на ті, що входять до серії «Види Риму» і виступають «портретом» Вічного міста. Це пояснюється тим, що вони не були просто топографічно-точним відображенням тих чи інших пам'яток, а виступали фантазіями на тему міста, в яких реальність є лише відправною точкою. Вони мали великий вплив на художників часів романтизму, їх наслідували, або використовували як зразки для власних творчих пошуків [34, s. 210].

Із творчістю Дж. Б. Піранезі був добре обізнаний Лоренцо Саккетті (L. Sacchetti (Sachetti); 1759—1836), архітектор, живописець, літограф, а також театральний декоратор. Він прославився як професор архітектури у Венеційській академії, а згодом у 1794—1814 рр. виконанням декорацій у театрах Відня, з 1810 р. — у Бурґтеатрі. У своїх творах він надавав перевагу зображенню інтер'єрів па-

лаців і соборів античності і бароко. Використовуючи складні перспективні скорочення, кожен раз підкреслював їхню монументальність і витонченість. Використовуючи різке освітлення, підсилював драматичність звучання своїх творів. Промальовуючи найменші деталі, надав кожній із композицій неповторної атмосфери. Ставлячи перед собою завдання інтригувати глядача, він будував їх на контрасті планів, який поглиблював шляхом тонального їх протиставлення, а також опрацюванням. Немає жодних сумнівів, що А. Лянґе добре знав його творчий доробок, не виключено, що й перейняв окремі його здобутки, оскільки перебував упродовж багатьох років у добрих стосунках з родиною митця, зокрема з його сином Антоніо Саккетті.

У 1830 р. у Празі побачила світ невелика книжка італійською і німецькою мовами «Faßlicher Unterricht in den Anfangsgründen der Theatermalerei» (13 с., іл.), яку підготував Л. Саккетті. Твердження автора про занепад театральних декорацій, викликало негативну оцінку критиків, які, навпаки, констатували їхній розквіт, писали, що вони посідають головне місце у постановках вистав [20]. Подібні дискусії виникли на ґрунті відмови молодих художників від ілюзійністичної перспективи сценографії, яка зазвичай мала фантастичний, або ж екзотичний характер. Більшість із них надавали перевагу *couleur local*, тяжіли до наповнення сцени локальним колоритом, що передбачало використання історично-правдивих елементів, впровадження місцевих краєвидів [34, s. 210]. До них належав А. Лянґе, перші з відомих творів⁵ якого мали багато спільного з топографічними ведутами. Вони вирізняються точністю у зображенні архітектурних деталей, що межує з документальністю, виступають прикладом вміння автора побачити у вибраному мотиві найхарактерніше, відтворити поезію місцевості [47, s. 256, 257; 1; 3]. Талант художника підтвердила найперше його участь в оформленні літографічного альбому «Zbiór naupiękniejszych i najinteresowniejszych okolic w Galicyi» (1823—1824). Не залишився він непоміченим у театрі. Відомо, що його директори неодноразово подорожували, щоб заангажувати нових акторів. Це в першу чергу стосується Йозефа Міллера [12, с. 23], який був його керівником у

⁵ Перші з відомих творів А. Лянґе датуються початком 1820-х рр.

1824—1827 рр. Не виключено, що під час поїздок товариство йому складав митець. Таке припущення обумовлене згаданим альбомом. Перший його зошит, що вийшов у 1823 р., містить твори «Вид міста Львова», «Цетнерівка», «Погулянка» і «Скварява Нова, у Жовківському повіті» [64]. У наступному році він збагатився зображеннями Милятина, Олеська, Підгірців, Рудник, Сколе і т. д.

Сьогодні відомо, що А. Лянґе, працюючи в театрі, не обмежувався виконанням декорацій лише для вистав. Він їх створював також для пантомім. Серед них — комічна пантоміма з танцями Карла Вільгельма «Походження Арлекіна, або з'ява духів / Die Entstehung des Harlekins, oder die Geistererscheinung», музику для якої написав Жан де Монтальбо, більше відомий під псевдонімом Йоганн Рукґабер (J. Ruckgaber; 1799—1876). Вона єдиний раз відбулася 17 червня 1826 р. [57].

Окрім місця у творчості А. Лянґе зайняли постановки живих картин. До відомих належить композиція німецького танцюриста, балетмейстера і хореографа Фрідріха Гошельта (F. Horschelt; 1793—1876) «Храм Слави / Der Tempel des Ruhms», яка була поставлена на львівській сцені в лютому 1822 р. з нагоди уродин Монарха [27]. До числа пізніших належить жива картина «Смерть Гектора», підготовлена А. Лянґе на підставі твору Юліуса Шнор фон Карольсфельда (J.S. von Carolsfeld; 1794—1872). Її показували 2 травня 1827 р. Досконалість твору викликала загальне бажання створення інших [65].

Говорячи про творчість А. Лянґе, слід згадати таке театральне явище як панорами і космограми. У Львові вони появились лише в 1840-х рр. і відразу набули популярності. Перші з них привезли італійці, слідом за ними австрійки і французи, наступні стали справою місцевих художників і механіків, які не жаліли коштів не тільки на закупівлю необхідної техніки, але старалися про комфорт приміщення, де проходили демонстрації. Найчастіше їх показували у «Зимовому» театрі, згодом у театрі Скарбека, а також у дерев'яній будці, спеціально встановленій із цією метою на Краківській площі. З допомогою техніки змінювалися картини, а голос інформував про зображення. У Львові великою популярністю користувалися види різних європейських міст. Більш амбітні підприємці замовляли копії творів відомих художників [38, с. 141—144]. Панорами і космограми

Іл. 5. Жихович Т., Лянґе А. Вид замку в селі Колтів. 1837 р., літографія

мали значення для подальшого розвитку сценографії, спричинилися до модернізації техніки і оновлення сцени. Добре розуміючи їхнє значення для майбутнього театру, А. Лянґе усіяко підтримував це. Наприкінці життя у співпраці з Романом Духенським художник у приміщенні пофранцішканського костелу декілька раз показував свої творів. Серед них — «Колтів у Золочівському повіті» (Іл. 5), «Схід сонця» і «Буря на морі» [44]. Критики сходилися на думці, що тільки талант художника приніс славу підприємцю [62].

Маючи великий багаж знань, А. Лянґе радо ним ділився. Під його керівництвом у театральній майстерні короткий час, близько 1813 р. працював Теодор Павловський, художник академічної освіти, який раніше задекларував свої здібності в Росії, а згодом у домах відомих людей [43, с. 11]. Окрім того А. Лянґе мав багато учнів, відомими з яких сьогодні є Людвіг Білоскурський, Едвард Дрдацький, Іван-Петро Лучинський [19, с. 436] і Жулкевич [42].

Серед учнів А. Лянґе був також *Philipp Rabiger* (Ph. Rábiger; [1815]—?). Він народився у Львові, дуже скоро проявив мистецькі задатки, у 1835 р. долучився до виконання ілюстрації у львівському виданні «Zbiór Pism Różnych autorów». Більшість із них — пейзажі, до кращих з яких належать «Теребовля та її околиці», «Одеса 1830 р.», «Костел св. Хреста на Лисій Горі в 1347 р.» та інші. Деякі дослідники у своїх працях пишуть про нього як про малознаного декоратора [39; 35]. Інші стверджують, що у Львові у працював «якийсь поганий живописець й ілюстратор під іменем Рєбіґер (Raebiger)», що його декорації були дуже низького рівня [43, с. 10;

Іл. 6. Регульський О.Т., Тегаццо Ф. Портрет А. Саккетті. 1870 р., дереворит

Іл. 7. Лянге А., Енгерт Й. Св. Цецилія (Кекилія). Б. р., літографія

60, s. 35]. Окремі ж зазначають, що А. Лянге малював декорації, а він лише їх розмальовував [24, s. 282]. Цьому суперечить інформація, яку подають тогочасні часописи. В історії українського мистецтва художник відомий як автор декорацій австрійського театру Львова. Надзвичайно плідним у його творчос-

ті була осінь 1835 р. Саме тоді він виконав три нові декорації для комедії німецької актриси і письменниці Й. Ф. фон Вайсентун (J. F. von Weissenthurn; 1773—1847) «Перший крок / Der erste Schritt» [54], нові декорації для твору австрійського письменника Й.А. Гляйха (J.A. Gleich; 1772—1841) «Звіринець і оптичні кімнати подорожей у глушині / Die Menagerie und optische Zimmerreise in Krähwinkel», яка на львівській сцені була представлена лише один раз — 4 жовтня [55], а також нові декорації для опери німецького композитора К. Крейтцера (C. Kreutzer; 1780—1849) «Нічний табір в Гранаді / Das Nachtlager in Granada» [56]. У 1836 р. художник долучився до створення декорацій, які прикрасили комедію австрійського комедіографа Й.Н. Нестроя (J.N. Nestroy; 1801—1862) «На рівні землі й поверхом вище, або прояви щастя / Zu ebener Erde und im ersten Stock, oder die Launen des Glücks». Про них очевидці відгукувалися не інакше як про такі, що виглядають бездоганно, виконані з великою старанністю. З-поміж усіх вирізнялося оформлення салону на першому поверсі. Їхній автор, на думку глядачів, заслуговував на визнання [63, s. 214]. Успіхи, які митець робив у Львові на театральній сцені, дозволили йому вступити у квітні 1837 р. до Віденської академії образотворчих мистецтв. Там він навчався упродовж літнього семестру, відвідував школу початкового історичного рисунку. На жаль, про його подальшу долю нічого не відомо.

Наприкінці 1820-х рр. А. Лянге виконував усе менше декорацій [24, s. 257]. Причиною могла бути травма, про яку є згадки у літературі [26]. Це, правдоподібно, визначило появу у Львові друга його дитинства Антоніо Саккетті (1790—1870) (Іл. 6), який походив із знаної у XVIII ст. родини театральних декораторів Італії. Відомо, що у 12-літньому віці юнак приїхав до Відня, де вже працював його батько. У 1814 р. разом із ним він розмальовував редутові зали у Брно, звідти в 1817 р. на запрошення директора театру Ф.І. фон Гольбайна (F.I. von Holbein; 1779—1855) виїхав до Праги. Там митець востане згадується у квітні 1828 року. Упродовж року, як стверджують науковці, про нього не було ніякої інформації. Тільки у квітні 1829 р. він приїхав до Варшави, де 4 травня відкрив власний «Топографічний кабінет», організований у редутових залах Національного театру [31]. Сьогодні відомо, що художник

весь цей час перебував у Львові, де був зв'язаний з австрійською сценою. Він долучився до оформлення драми В. Шекспіра (W. Shakespeare; 1564—1616) «Венеційський купець / Der Kaufmann von Venedig», виконав одну декорацію під назвою «Острів Сан Джорджіо Маджоре, який видно з кутової лоджії Палаццо Дукале». На прем'єрі вона вразила глядачів своєю делікатністю [37].

До оформлення сцени львівського театру долучився також *Йозеф Енгерт* (J. Engert; 1770 (?) — 1830, або 1831), придворний художник герцога Фердинанда Ангальта-Кетена з династії Асканіїв (F.F. von Anhalt-Köthen-Pless; 1769—1830) у Сілезії. До Львова художник прибув у 1823 р., налагодив співпрацю із «Зимовим» театром, правдоподібно, міг прикрашати редутовий зал, у якому 5 квітня 1827 р. відбувався концерт, організований Товариством за участю Пансіонату вдів і сиріт. На початку 1828 р. на сцені австрійського театру митець зробив постановку живої картини «Храмове свято муз на Геліконі / Das Tempelfest der Musen am Helikon» [53]. Згодом у 1836 р. на прохання Яна Непомуцена Камінського (1777—1855) він виконав декорації для мелодрами австрійського драматурга Ф. Раймунда (F. Raimund; 1790—1836) «Селянський пан як мільйонер, або Дівчиця з казкового світу / Das Mädchen aus der Feenwelt, oder der Bauer als Millionär / Chłop panem milionowym, czyli Dziewica ze świata czarodziejskiego». Вони посіли рівнозначне місце з грою акторів [39, s. 227]. Показово, що прем'єра мелодрами відбулася у Відні в 1826 р. У столиці імперії вона славилася найбільшою кількістю декорацій, які, до речі, виконував А. Саккетті. Більше інформації про участь художника у сценографії львівської сцени сьогодні немає. Тим не менше деякі дослідники стверджують, що він творив конкуренцію патріарху львівської сцени. Це суперечить відомим фактам. До кращих належить літографія «Св. Цецилія (Кекилія)» (б. р.) авторства А. Лянге (Іл. 7), яку надрукувала майстерня Петра Піллера у Львові. Під зображенням знаходяться написи: «Gemahlt von Jos. Engerth H. A. S. H.», «Auf Stein gezeichnet von Anton Lange», «und erfurchtsvoll gewidmet der Hochgeborenen Frau Josephine Baroni v. Cavalcabo geborueu | Gräfin Castiglione». В її основі лежить портрет Йозефіни фон Бароні-Кавалькабо (Josephine Julia — помилково [40, s. 109]) Baroni-Cavalcabo-

Castiglioni; 1787—1860), патронеси «Хору св. Цецилії (Кекилії)», заснованого Товариством св. Цецилії (Кекилії) у 1826 р. Портрет на замовлення В.-А. Моцарта у 1827 р. виконав Й. Енгерт [4]. Сьогодні він добре відомий лише з описів, поміщених у тогочасних періодичних виданнях [61]. Правдоподібно, між А. Лянге і Й. Енгертом були виключно дружні стосунки, які передбачали обмін досвідом.

Вивчення сценографії львівських театрів кінця XVIII — першої половини XIX ст. доводить, що велику роль у формуванні її самобутнього характеру відіграли художники-представники віденської мистецької школи. Вони адаптували найновіші досягнення австрійської школи, виступили популяризаторами новітніх тенденцій в інших європейських країнах. Антон Лянге, як і його колеги по цеху — Антоніо Саккетті та Йозеф Енгерт, а також учні, найперше Пилип Ребігер, випробовували свої сили в інших театральних видовищах міста. Експериментуючи, художники сприяли оновленню сценографії. Відштовхуючись від традицій класицизму, в історії мистецтва вони постали яскравими представниками романтизму. Відповідаючи вимогам часу, спільними зусиллями вони підготували міцний ґрунт новому поколінню декораторів.

1. Дергачова Г. Забутий львівський пейзаж Антонія Лянге. *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка*. Львів, 1994. Т. ССXXVII: Праці Секції мистецтвознавства. С. 387—392, іл.
2. Колбін Д. Сторінки з життя та діяльності Франца Ксавера Моцарта в Галичині. *Наукові збірники Львівської державної музичної академії ім. М.В. Лисенка*. Львів: Сполом, 2006. Вип. 13: Вольфганг Амадей Моцарт: погляд з XXI сторіччя. С. 113—122.
3. Король С. Антон Лянге: між класичним пейзажем і натурними студіями. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 2004. Т. ССXLVIII: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. С. 152—165, іл.
4. Левицька М. Таємнича муза львівського Моцарта: візуальна реконструкція приватної біографії. *Україна модерна: міжнародний інтелектуальний часопис*. URL: <http://uamoderna.com/md/levytska-mozart-son> (дата перегляду — 28 травня 2018 р.).
5. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника; Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. Інв. № АФ 14. Афіша Львівського міського театру від 10 грудня 1825 р.
6. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника; Інститут досліджень бібліотечних

- мистецьких ресурсів. Інв. № АФ 16. Афіша Львівського міського театру від 3 червня 1826 р.
7. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника; Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. Інв. № АФ 18. Афіша Львівського міського театру від 7 березня 1827 р.
  8. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника; Інститут досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів. Інв. № АФ 42. Афіша Львівського міського театру від 5 червня 1837 р.
  9. Мазепа Т. Австрійський музично-драматичний театр у Львові (1776—1872). (Спроба синтетичного аналізу діяльності). *Musica Galiciana*. Rzeszów, 2003. Т. VII. S. 31—41.
  10. Мельник Л. Музична журналістика: теорія, історія, стратегії. На прикладах із щоденної преси Львова від початків до сьогодення. Львів: ЗУКЦ, 2013. 384 с.
  11. Мельник Л. Становлення музичної журналістики у першій половині XIX ст. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2010. Вип. 2 (18). С. 3—16.
  12. Паламарчук О. Музичні вистави львівських театрів (1776—2001). Львів, 2006. 448 с., іл.
  13. Пилипчук Р. До історії українського шкільного театру кінця XVI — початку XVII століть. *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1999. Т. ССXXXVII: Праці Театрознавчої комісії. С. 15—41.
  14. Проскураков В., Ямаш Ю. Львівські театри: час і архітектура. Львів: Центр Європи, 1997. 132 с., іл.
  15. Терещук Н. Витоки театральної культури в Галичині. *Вісник Львівського університету: Серія мистецтвознавство*. Львів, 2015. Вип. 16. Част. 2. С. 126—138.
  16. Außerordentliche Fragmente aus dem Tagebuche des fahrenden Federritters Heliodorus Skribomaniakus. *Mnemosyne*. Lemberg, 1827. Nr 87 (3 Nov.). S. 347—348. № 88 (6 Nov.). S. 352.
  17. Bogusławski W. Dzieje Teatru Narodowego na trzy części podzielone oraz Wiadomość o życiu sławnych artystów / wydanie fotooffsetowe z posłowiem Stanisława Witolda Balickiego. Warszawa: W drukarni N.N. Glücksberga, 1965. 360 s., XXIV s., il.
  18. Deutsches Theater in Lemberg. *Wiener Allgemeine Theaterzeitung*. Wien, 1819. № 151 (18 Decem.). S. 603—604.
  19. Domański M. Lange Antoni. *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1986. Т. IV: K1—La. S. 436—439.
  20. Fasslicher Unterricht in den Anfangsgründen der Theatermalerey. *Leipziger Literatur-Zeitung*. Leipzig, 1831. № 208 (29 Aug.). S. 1660. Rubr.: Schöne Künste.
  21. Franz Xaver Wolfgang Mozart (Wolfgang Amadeus Mozaet Sohn): Reisetagebuch 1819—1821 (Ed. Rudolf Angermüller). Salzburg: Verlag K.H. Bock, 1994. 368 s., il.
  22. Fritz J. Kłopoty teatralne Lwowa w XVIII wieku. Lwów: Nakładem Towarzystwa miłośników przeszłości Lwowa, 1932. 14 s., il.
  23. Got J. Na wyspie Guaxary: Wojciech Bogusławski i teatr lwowski 1789—1799. Kraków: Wydawnictwo literackie, 1971. 472 s., il.
  24. Got J. Das österreichische Theater in Lemberg im 18. und 19. Jahrhundert: in 2 B. Wien: Verlag des Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1997. B. I. 490 s.
  25. Helleniusz E. [Iwanowski E.]. *Wspomnienia narodowe*. Paryż: W Drukarni L. Martinet, 1861. 560 s.
  26. Jabłoński M. Odpowiedź na uwagi z powodu Widoków Galicyi wydawanych przez Stęczyńskiego w Bibliotece naukowego zakładu imienia Ossolińskich umieszczone w zeszytcie IV, str. 432—437, z r. 1847. *Rozmaitości. Dodatek nadzwyczajny do «Rozmaitości» Nru 26*. Lwów, 1847. № 26 (26 czerw.). S. 1—2.
  27. Kaiserthum Oesterreich. *Lemberger Zeitung*. Lemberg, 1822. № 19/20 (15 Feb.). S. 83.
  28. Katalog wystawy sztuki polskiej od roku 1764—1886 / wydał Dr. Jan Boloz Antoniewicz. Lwów: Z drukarni E. Winiarza, 1894. XXIV s., 384 s., il.
  29. Kołaczkowski J. Wiadomości dotyczące się przemysłu i sztuki w Dawnej Polsce. Lwów: Gubrinowicz i Schmidt, 1905. 744 s.
  30. Kolbin D. Syn Mozarta we Lwowie. *Ruch Muzyczny*. Warszawa, 1991. № 19 (22 wrześ.). S. 6.
  31. Król B. Anton Sacchetti — decorator romantyczny: działalność w latach 1829—1845. *Pamiętnik Teatralny*. Warszawa, 1959. Zesz. 1/3 (29/31). S. 219—259, il.
  32. Król B. Antoni Smuglewicz — malarz teatralny. *Pamiętnik Teatralny*. Warszawa, 1956. Zesz. 2/3 (18/19). S. 317—347, il.
  33. Król-Kaczorowska B. Architekt i razem malarz, włoch Maraino. *Pamiętnik Teatralny*. Warszawa, 1983. Zesz. 1 (125). S. 80—88, il.
  34. Król-Kaczorowska B. Oprawa plastyczna widowisk w teatrze polskiego Oświecenia (dekoracje i kostiumy). *Teatr Narodowy w dobie Oświecenia*. Wrocław; Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1967. S. 207—219.
  35. Król-Kaczorowska B. Teatr dawnej Polski: budynki, dekoracje, kostiumy. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1971. 272 s., il.
  36. L. A. 23. Maia. Wiśliczanki. *Pamiętnik Lwowski*. Lwów, 1819. T. 1. № 6. S. 551—552. Rubr.: Wykaz dzieł granych na Teatrze polskim we Lwowie.
  37. Ladislaus T**U***y. Aus Lemberg. *Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und gesellschaftliches Leben*. Wien, 1829. № 76 (25 Jun.). S. 309.
  38. Lasocka B. O czarodziejach, akrobatkach, panoramach: Lwów 1800—1850. *Pamiętnik Teatralny*. Warszawa, 1969. Zesz. 1/2 (69/70). S. 127—149, il.
  39. Lasocka B. Teatr Lwowski w latach 1800—1842. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1967. 420 s., il.

40. Mazepa L. Towarzystwo św. Cecylii we Lwowie (1826–1829). *Musika Galiciana: Kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-książęcej do roku 1945)*. Rzeszów, 1999. T. III. S. 105–126.
41. Na korzyść pewnego... *Gazeta Lwowska*. Lwów, 1842. № 96 (16 sierp.). S. 623. Rubr.: Nowiny lwowskie.
42. Nie jeden przechodzi... *Gazeta Lwowska*. Lwów, 1845. № 128 (30 paźdz.). S. 844. Rubr.: Nowiny.
43. Opałek M. Zapomniane palety. Lwów: Nakładem Towarzystwa miłośników przeszłości Lwowa, 1932. 32 s., il.
44. P. Roman Ducheniński... *Gazeta Lwowska*. Lwów, 1842. № 138 (22 list.). S. 902. Rubr.: Nowiny lwowskie.
45. Peplowski S. Teatr polski we Lwowie (1780–1881). Lwów: Z Drukarni Dziennika Polskiego, 1889. 420 s.
46. Prek F.K. Czasy i ludzie / przygotował do druku, przedmowa, wstępem i przypisami opatrzył Henrik Barycz. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1959. 578 s., il.
47. Rastawiecki E. Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających: w 3 t. Warszawa: W drukarni S. Orgelbranda, 1850. T. I. 334 s., il.
48. Rastawiecki E. Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających: w 3 t. Warszawa: W drukarni S. Orgelbranda, 1851. T. II. 328 s., il.
49. Raszewski Z. Bogusławski: w 2 t. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1972. T. II. 368 s., il.
50. Röskau-Rydel I. Życie kulturalne Niemców we Lwowie w latach 1772–1848. *Вісник Львівського університету: Серія історична*. Львів, 1999. Т. 3. С. 258–267.
51. Skibiński K. Pamiętnik aktora (1786–1858) / opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa: Nakład i druk Tow. akc. S. Orgelbranda synów, 1912. 335 s., il.
52. Sto lat malarstwa Lwowskiego 1790–1890: katalog / opracował Dr. Jerzy Güttler. Lwów: Druk M. Hechta, 1937. 64 s., il.
53. Theater. *Mnemosyne*. Lemberg, 1828. № 13 (29 Jän.). S. 52.
54. Theater. *Mnemosyne*. Lemberg, 1835. № 73 (22 Sept.). S. 292.
55. Theater. *Mnemosyne*. Lemberg, 1835. № 77 (10 Okt.). S. 308.
56. Theater. *Mnemosyne*. Lemberg, 1835. № 82 (27 Okt.). S. 328.
57. Theater = Nachricht. *Lemberger Zeitung*. Lemberg, 1826. № 67 (14 Juni). S. 345.
58. Teatr w Lwowie. *Rozmaitości*. Lwów, 1820. № 145 (19 grud.). S. 290.
59. Teatr we Lwowie. *Rozmaitości*. Lwów, 1821. № 72 (23 czerw.). S. 288.
60. Treter M. Teatr a sztuki plastyczne (uwagi o scenografii polskiej). Warszawa: Drukarnia Narodowa w Krakowie, 1933. 66 s., il.
61. Thullie W. de Ze Lwowa. *Rozmaitości*. Lwów, 1827. № 6 (9 lut.). S. 52.
62. Ubolewać należy, że talent... *Gazeta Lwowska*. Lwów, 1842. № 141 (29 list.). S. 921–922. Rubr.: Nowiny lwowskie.
63. W. Theater und geselliges Leben. *Mnemosyne*. Lemberg, 1836. № 53 (5 Mai). S. 213–214.
64. Wyszedł także już... *Rozmaitości*. Lwów, 1823. № 69 (26 list.). S. 552. Rubr.: Rzeczy rozmaite, ze Lwowa.
65. Z. Repertorium tutejszej Sceny polskiej, od 1. do 15. Maja. *Rozmaitości*. Lwów, 1827. № 20 (18 maj.). S. 172.
66. Zimorowicz B. Historia miasta Lwowa, królestw Galicji i Lodomerji stolicy; z opisaniem dokładnem okolic i potrójnego oblężenia. Lwów: Wyciśnięto krotkami Józefa Schnaydera, 1835. 508 s., il.
67. Zwei J. Theater. *Mnemosyne*. Lemberg, 1824. № 56 (17 Jul.). S. 226.

REFERENCES

- Derhachova, H. (1994). Zabuty l'vivs'kyi peyzazh Antoniia Lyanhe. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni T. Shevchenka, CCXXVII*, 387–392 [in Ukrainian].
- Kolbin, D. (2006). Storinky z zhyttya ta diyal'nosti Frantsa Ksavera Motsarta v Halychyni. *Naukovi zbirnyky L'vivs'koyi derzhavnoyi muzychnoyi akademiyi im. M. V. Lysenka, 13*, 113–122 [in Ukrainian].
- Korol', S. (2004). Anton Lyange: mizh klasychnym peyzazhem i naturnymy studiyamy. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, CCXLVIII*, 152–165 [in Ukrainian].
- Levyts'ka, M. Tayemnycha muza l'vivs'koho Motsarta: vizual'na rekonstruktsiya pryvatnoyi biohrafiyi. *Ukrayina moderna: mizhnarodnyy intelektual'nyy chasopys*. Retrieved from <http://uamoderna.com/md/levytska-mozart-son> (Last accessed: 28.05.2018) [in Ukrainian].
- L'vivs'ka natsional'na naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka; Instytut doslidzhen' biblioteknykh mystets'kykh resursiv. Inv. № AF 14. Afisha L'vivs'koho mis'koho teatru vid 10 hrudnya 1825 r. [in Ukrainian].
- L'vivs'ka natsional'na naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka; Instytut doslidzhen' biblioteknykh mystets'kykh resursiv. Inv. № AF 16. Afisha L'vivs'koho mis'koho teatru vid 3 chervnya 1826 r. [in Ukrainian].
- L'vivs'ka natsional'na naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka; Instytut doslidzhen' biblioteknykh mystets'kykh resursiv. Inv. № AF 18. Afisha L'vivs'koho mis'koho teatru vid 7 bereznya 1827 r. [in Ukrainian].
- L'vivs'ka natsional'na naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka; Instytut doslidzhen' biblioteknykh mystets'kykh resursiv. Inv. № AF 42. Afisha L'vivs'koho mis'koho teatru vid 5 chervnya 1837 r. [in Ukrainian].
- Mazepa, T. (2003). Avstrijs'kyi muzychno-dramatyczny teatr u L'vovi (1776–1872). (Sproba syntetychno-analizu diyal'nosti). *Musica Galiciana, VII*, 31–41 [in Ukrainian].

- Mel'nyk, L. (2013). *Muzychna zhurnalistyka: teoriya, istoriya, stratehiyi. Na prykladakh iz shchodennoyi presy L'vova vid pochatkiv do s'ohodennya*. L'viv: ZUCTS [in Ukrainian].
- Mel'nyk, L. (2010). Stanovlennya muzychnoyi zhurnalistyky u pershiy polovyni XIX st. *Zbirnyk prats' Naukovo-doslidnoho tsentru periodyky*, 2 (18), 3–16 [in Ukrainian].
- Palamarchuk, O. (2006). *Muzychni vystavy l'vivs'kykh teatriv (1776–2001)*. L'viv [in Ukrainian].
- Pylypchuk, R. (1999). Do istoriyi ukrayins'koho shkyl'noho teatru kintsya XVI – pochatku XVII stolit'. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka, CCXXXVII*, 15–41 [in Ukrainian].
- Proskuryakov, V. & Yamash, YU. (1997). *L'vivs'ki teatry: chas i arkhitektura*. L'viv: Tsentru Yevropy [in Ukrainian].
- Tereshchuk, N. (2015). Výtoky teatral'noyi kul'tury v Halychyni. *Visnyk L'vivs'koho universytetu: Seriya mystetstvoznavstvo*, 16 (2), 126–138 [in Ukrainian].
- Außerordentliche Fragmente aus dem Tagebuche des fahrenden Federritters Heliodorus Skribomaniakus. (1827). *Mnemosyne*, 87, 347–348; 88, 352 [in German].
- Bogusławski, W., & Balicki S.W. (Ed.). (1965). *Dzieje Teatru Narodowego na trzy części podzielone oraz Wiadomość o życiu sławnych artystów*. Warszawa: W drukarni N.N. Glücksberga [in Polish].
- Deutsches Theater in Lemberg. (1819). *Wiener Allgemeine Theaterzeitung*, 151, 603–604 [in German].
- Domański, M. (1986). Lange Antoni. In: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy* (Vol. 4, pp. 436–439). Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk [in Polish].
- Fasslicher Unterricht in den Anfangsgründen der Theatermalerey. (1831). *Leipziger Literatur-Zeitung*, 208, 1660.
- Angermüller, R. (Ed.). (1994). *Franz Xaver Wolfgang Mozart (Wolfgang Amadeus Mozaet Sohn): Reisetagebuch 1819–1821*. Salzburg [in German].
- Fritz, J. (1932). *Kłopoty teatralne Lwowa w XVIII wieku*. Lwów [in Polish].
- Got, J. (1971). *Na wyspie Guaxary: Wojciech Bogusławski i teatr lwowski 1789–1799*. Kraków: Wydawnictwo literackie [in Polish].
- Got J. (1997). *Das österreichische Theater in Lemberg im 18. und 19. Jahrhundert* (Vol. 1). Wien: Verlag des Österreichischen Akademie der Wissenschaften [in German].
- Helleniusz, E. & [Iwanowski, E.] (1861). *Wspomnienia narodowe*. Paryż: W Drukarni L. Martinet [in Polish].
- Jabłoński, M. (1847). Odpowiedź na uwagi z powodu Widoków Galicyi wydawanych przez Stęczyńskiego w Biblijotece naukowego zakładu imienia Ossolińskich umieszczone w zeszytach IV, str. 432–437, z r. 1847. *Rozmaitości. Dodatek nadzwyczajny do «Rozmaitości» Nru 26, 26*, 1–2 [in Polish].
- Kaiserthum Oesterreich. (1822). *Lemberger Zeitung*, 19/20, 83 [in German].
- Antoniewicz, J. (Ed.). (1894). *Katalog wystawy sztuki polskiej od roku 1764–1886*. Lwów [in Polish].
- Kołaczkowski, J. (1905). *Wiadomości dotyczące się przemysłu i sztuki w Dawnej Polsce*. Lwów: Gubrinowicz i Schmidt [in Polish].
- Kołbin, D. (1991). Syn Mozarta we Lwowie. *Ruch Muzyczny*, 19, 6 [in Polish].
- Król, B. (1959). Anton Sacchetti — dekorator romantyczny: działalność w latach 1829–1845. *Pamiętnik Teatralny*, 1/3 (29/31), 219–259 [in Polish].
- Król, B. (1956). Antoni Smuglewicz — malarz teatralny. *Pamiętnik Teatralny*, 2/3 (18/19), 317–347 [in Polish].
- Król-Kaczorowska, B. (1983). Architekt i razem malarz, włoch Maraino. *Pamiętnik Teatralny*, 1 (125), 80–88 [in Polish].
- Król-Kaczorowska, B. (1967). Oprawa plastyczna widowisk w teatrze polskiego Oświecenia (dekoracje i kostiumy). In: *Teatr Narodowy w dobie Oświecenia* (pp. 207–219). Wrocław; Warszawa; Kraków: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk [in Polish].
- Król-Kaczorowska, B. (1971). *Teatr dawnej Polski: budynki, dekoracje, kostiumy*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy [in Polish].
- L. A. (1819, 23. maja). Wiśliczanki. *Pamiętnik Lwowski*, 1 (6), 551–552 [in Polish].
- Ladislaus T**U***y. (1829). Aus Lemberg. *Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und geselliges Leben*, 76, 309 [in German].
- Lasocka, B. (1969). O czarodziejach, akrobatkach, panoramach: Lwów 1800–1850. *Pamiętnik Teatralny*, 1/2 (69/70), 127–149 [in Polish].
- Lasocka, B. (1967). *Teatr Lwowski w latach 1800–1842*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy [in Polish].
- Mazepa, L. (1999). Towarzystwo św. Cecylii we Lwowie (1826–1829). *Musika Galiciana: Kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-księżęcej do roku 1945)*, III, 105–126 [in Polish].
- Na korzyść pewnego... (1842). *Gazeta Lwowska*, 96, 623 [in Polish].
- Nie jeden przechodzi... (1845). *Gazeta Lwowska*, 128, 844 [in Polish].
- Opalek, M. (1932). *Zapomniane palety*. Lwów [in Polish].
- P. (1842). Roman Duchęński... *Gazeta Lwowska*, 138, 902 [in Polish].
- Pełowski, S. (1889). *Teatr polski we Lwowie (1780–1881)*. Lwów: Z Drukarni Dziennika Polskiego [in Polish].
- Prek, F. K., & Barycz, H. (Ed.). (1959). *Czasy i ludzie*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich [in Polish].
- Rastawiecki, E. (1850). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających* (Vol. 1). Warszawa: W drukarni S. Orgelbranda [in Polish].
- Rastawiecki, E. (1851). *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających* (Vol. 2). Warszawa: W drukarni S. Orgelbranda [in Polish].

- Raszewski, Z. (1972). *Bogusławski* (Vol. 2). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy [in Polish].
- Röskau-Rydel, I. (1999). Życie kulturalne Niemców we Lwowie w latach 1772–1848. *Visnyk L'vivs'koho universytetu: Seriya istorychna*, 3, 258–267 [in Polish].
- Skibiński, K., & Rulikowski, M. (Ed.). (1912). *Pamiętnik aktora (1786–1858)*. Warszawa: Druk Tow. akc. S. Orgelbranda synów [in Polish].
- Güttler, J. (Ed.). (1937). *Sto lat malarstwa Lwowskiego 1790–1890: katalog*. Lwów: Druk M. Hechta [in Polish].
- Theater. (1828). *Mnemosyne*, 13, 52 [in German].
- Theater. (1835). *Mnemosyne*, 73, 292 [in German].
- Theater. (1835). *Mnemosyne*, 77, 308 [in German].
- Theater. (1835). *Mnemosyne*, 82, 328 [in German].
- Theater = Nachricht. (1826). *Lemberger Zeitung*, 67, 345 [in German].
- Teatr w Lwowie. (1820). *Rozmaitości*, 145, 290 [in Polish].
- Teatr we Lwowie. (1821). *Rozmaitości*, 72, 288 [in Polish].
- Treter, M. (1933). *Teatr a sztuki plastyczne (uwagi o scenografii polskiej)*. Warszawa: Drukarnia Narodowa w Krakowie [in Polish].
- Thullie, W. de (1827). Ze Lwowa. *Rozmaitości*, 6, 52 [in Polish].
- Ubolewać należy, że talent... (1842). *Gazeta Lwowska*, 141, 921–922 [in Polish].
- W. (1836). Theater und geselliges Leben. *Mnemosyne*, 53, 213–214 [in German].
- Wyszędł także iuż... (1823). *Rozmaitości*, 69, 552 [in Polish].
- Z. (1827). Repertorium tutejszej Sceny polskiej, od 1. do 15. Maja. *Rozmaitości*, 20, 172 [in Polish].
- Zimorowicz, B. (1835). *Historia miasta Lwowa, królestw Galicyi i Lodomerji stolicy; z opisaniem dokładnem okolic i potróynego oblężenia*. Lwów: Wyciśnięto krotkami Józefa Schnaydera [in Polish].
- Zwei, J. (1824). Theater. *Mnemosyne*, 56, 226 [in German].

Larysa Kupchynska

ARTISTS OF THE VIENNESE ART SCHOOL IN THEATRICAL LIFE OF LVIV AT THE END OF THE 18TH CENTURY AND IN THE FIRST HALF OF THE 19TH CENTURY

In the article, due to insufficient coverage of the problem in the scientific literature, the beginning of scenography in the western Ukrainian areas closely related to socio-political events and the appearance of the stationary theater in Lviv where different artists about which we have only a little information today had worked, has been studied. It mainly focuses on participating in

the designing performances of the representatives of the Viennese art school of the late XVIII — the first half of the XIX century on the stages of the Austrian and Polish theaters of the city. Among the most famous of them, Antoni Lange has been outlined. On the basis of the study of publications in periodicals, as well as the theater posters, his biographical data has been specified, a register of performances for which he had performed the scenery has been prepared, as far as possible, the feedbacks they had received in society and an assessment of his creative work in the context of the requirements of that time have been given. An active participation of the artist in other theatrical performances which had taken place at that time, and among which there had been pantomimes, tableaux vivants, panoramas and cosmoramas, has been proved. A separate place is devoted to the pedagogical activity of A. Lange, his preparation of young generation of artists-decorators of Lviv. Among others, he trained Philip Rebiger (Räbiger) who thanks to his teacher gained a good reputation not only in Lviv, but also in Vienna. Considering that he remains little known in the scientific literature, the performances he had designed on the German scene have been listed, press quotes which contained descriptions of the performances designed by him have been presented. It has been assumed that his professionalism had opened the way for entering the Vienna Academy of Fine Arts in April 1837. The article has presented the contacts of A. Lange with Vienna, with many contemporary Austrian and German masters, their cooperation in Lviv in the late 1820's has been revealed. The progressive role of artists-representatives of the Viennese art school in the formation of a local school of scenography, in the preparation of a ground for a new generation of decorators has been proved.

Keywords: artists, Viennese Art School, theater, scenography, Lviv.

Ларыса Купчинська

ХУДОЖНИКИ ВЕНСЬКОЇ ХУДОЖЕСТВЕННОЇ ШКОЛИ В ТЕАТРАЛЬНІЙ ЖИЗНІ ЛЬВОВА КОНЦА ХVІІІ — ПЕРВОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ВЕКА

Рассматривается творческая деятельность художников венской художественной школы в театральной жизни Львова конца ХVІІІ — первой половины ХІХ вв. Максимально полно раскрыто их участие в оформлении спектаклей на сценах австрийского и польского театров. Наведена оценка, которую давали их работам современники. Кроме того, отмечено участие художников в других театральных представлениях города. Доказано их прогрессивную роль в формировании местной школы сценографии.

Ключевые слова: художники, венская художественная школа, театр, сценография, Львов.